

25.5.2023

Lapsen ja hänelle läheisten henkilöiden tapaamisten toteutumisen lastensuojeluasiakkuuden aikana

Tämä ohje koskee hyvinvointialueita ja Helsingin kaupunkia

Sosiaalihuollossa ja lastensuojelussa tulee kiinnittää huomiota lain oikeaan soveltamiseen valvottuja ja tuettuja tapaamisia järjestettäessä. Lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonnan sekä tuettujen tapaamisten ja valvottujen vaihtojen järjestämisestä säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 27 §:ssä. Tätä lainkohtaa sovelletaan vain silloin, kun kyseessä on lasten huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain mukainen lastenvalvojan vahvistama sopimus tai tuomioistuimen päätös lapsen oikeudesta tavata sitä vanhempansa, jonka luona hän ei asu. Sopimuksessa tai päätöksessä tapaamiset voidaan määritellä valvotuiksi tai tuetuiksi ja vaihdot valvotuiksi. Valvotut tapaamiset, tuetut tapaamiset tai valvotut vaihdot järjestetään tällöin sosiaalihuoltolain mukaisena palveluna, josta tehdään sosiaalihuoltolain 27 §:n mukainen hallintopäätös.

Valvontaviranomaisten havaintojen mukaan sosiaalityöntekijät ovat soveltaneet virheellisesti sosiaalihuoltolain 27 §:ää. Sosiaalityöntekijät ovat saattaneet päättää lapsen ja tämän läheisen tapaamisten järjestämisestä valvottuina lapsen sosiaalihuollon tai lastensuojelun avohuollon asiakkuuden perusteella. Myös sijaishuollossa olevan lapsen ja hänen läheisensä tapaamisten järjestämisestä valvottuina on tehty päätöksiä soveltaen sosiaalihuoltolain 27 §:ää. Valvontaviranomaisten havaintojen mukaan sosiaalityöntekijöillä on ollut vaikeuksia tunnistaa niitä tilanteita, jolloin sijaishuollossa olevan lapsen ja hänen läheisensä välisen yhteydenpidon rajoittamisesta on tullut tehdä lastensuojelulain (417/2007) 62 ja 63 §:n mukainen päätös.

Tämän ohjeen tarkoituksena on ohjata hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin sosiaalityöntekijöitä asianmukaiseen menettelyyn. Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on ammattihenkilönä toimiessaan suuri vastuu siitä, että lapsi saa tarvitsemansa palvelut lain edellyttämällä tavalla.

Lapsi sosiaalihuollon ja lastensuojelun avohuollon asiakkaana

Ainoastaan lapsen huoltajalla on oikeus päättää lapsen olinpaikasta silloin, kun lapsi on sosiaalihuollon tai lastensuojelun avohuollon asiakkaana. Kun lapsi on sijoitettuna avohuollon tukitoimenpiteenä kodin ulkopuolelle, lastensuojeluviranomaisella ei ole oikeutta päättää lapsen olinpaikasta, yhteydenpidosta ja tapaamisista vanhempien ja läheisten kanssa eikä näiden tapaamisten valvonnasta. Tarvittaessa vanhemmat tulee ohjata lapsen huoltoa ja tapaa-misoikeutta koskevaan sopimismenettelyyn lastenvalvojalle tai laittamaan asia vireille käräjä-oikeudessa. Mikäli palvelutarpeen arvioinnin, lastensuojelun avohuollon asiakkuuden tai avohuollon sijoituksen aikana nousee esiin tarve rajoittaa lapsen ja hänen läheistensä tapaamisia eikä lapsen etua voida muuten turvata, tulee arvioida lapsen kiireellisen sijoittamisen tai huostaanoton tarvetta.

Lapsi lastensuojelun sijaishuollon asiakkaana

Sijaishuoltoon sijoitetulla lapsella on lastensuojelulain 54 §:n mukaan oikeus tavata vanhempiaan, sisarusiaan ja muita hänelle läheisiä henkilöitä. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja sijaishuoltopaikan on tuettava ja edistettävä lapsen ja hänen vanhempiansa sekä lapsen ja muiden läheisten henkilöiden yhteydenpitoa.

Lastensuojelulain 30 §:n mukaiseen huostaanotetun tai kiireellisesti sijoitetun lapsen asiakassuunnitelmaan kirjataan, mitä on sovittu lapsen ja hänelle läheisten henkilöiden välisestä yhteydenpidosta. Yhteydenpito voidaan toteuttaa esimerkiksi tuettuina tai valvottuina tapaamisina, mutta tällöin ei sovelleta sosiaalihuoltolain 27 §:ää. Asiakassuunnitelmaan tulee dokumentoida asianosaisten näkemykset, erityisesti eriävät mielipiteet. Asiakkaalla on oikeus muuttaa asiakasneuvottelussa esittämänsä mielipidettä sovitusta yhteydenpidosta milloin tahansa huolimatta siitä, mihin saakka asiakassuunnitelma on voimassa. Asiakassuunnitelma ei ole päätös, eivätkä siinä sovitut tapaamisjärjestelyt sido lasta, tämän vanhempaa tai muuta läheistä. Mikäli lapsen ja lapselle läheisten henkilöiden välisestä yhteydenpidosta ei saada sovittua tai asiasta syntyy pienikin erimielisyys asianosaisten kesken, tulee tehdä lastensuojelulain 63 §:n mukainen muutoksenhakukelpoinen perusteltu päätös yhteydenpidon rajoittamisesta. Yhteydenpidon rajoittaminen voi esimerkiksi tarkoittaa lapsen tapaamista vain tuetuna tai valvottuna.

Valvovat viranomaiset kehottavat hyvinvointialueita ja Helsingin kaupunkia ottamaan huomioon omavalvonnassaan sosiaalihuoltolain 27 §:n soveltamisalan rajaukset ja varmistamaan,

että sosiaalihuollon ja lastensuojelun viranhaltijat laativat toimivaltaansa kuuluvat päätökset lainmukaisesti.

Lisätietoja antavat:

Valvira lakimies Päivi Vuorinen, puh. 0295 209 402

Etelä-Suomen aluehallintovirasto sosiaalihuollon ylitarkastaja Jaana Lohvansuu

Itä-Suomen aluehallintovirasto sosiaalihuollon ylitarkastaja Pia Sirviö

Lapin aluehallintovirasto sosiaalihuollon ylitarkastaja Marjut Aikio

Lounais-Suomen aluehallintovirasto sosiaalihuollon ylitarkastaja Sini Virtanen

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto ylitarkastaja Pia Lahtinen

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto sosiaalihuollon ylitarkastaja Saku Vaskivuo

Valviran sähköpostiosoite on muotoa etunimi.sukunimi@valvira.fi ja aluehallintovirastojen sähköpostiosoitteet ovat muotoa etunimi.sukunimi@avi.fi

Jakelu:

Hyvinvointialueiden lastensuojelusta vastaavat johtavat viranhaltijat

Helsingin kaupungin lastensuojelusta vastaava johtava viranhaltija